

капітал — інші за нього потурбуються, не ведучи підприємницьку діяльність, тому що це передано професіоналам. Не будучи зв'язаною ніякими зобов'язаннями й одержуючи дохід від своїх пасивних дій, вона, можливо, більш деградує, ніж здобуває нову силу. Тоді ще один парадокс — звільнення приводить не до максимуму, а до мінімуму.

Ще один аспект — особа знаходиться в мережі зв'язків, але вона може і повинна продовжувати залишатися особистістю, індивідуальністю і не бути поглиненою цим павутинням. Цього потребує як вона сама, щоб уникнути деградації, так і суспільство. Парадокс тут от у чому — прагнучи до пригнічування особистості й індивідуальності, суспільство має потребу в них, оскільки на них тримаються всі його підвалини. Без яскравих якостей лідера немає керівника (як політичного, так і менеджера), без ініціатив і бажання провести свою ідею, творчого пошуку немає прогресу, і всі процеси неминуче ведуть до загасання.

Отже, власність виросла зі своїх коротких штанців і вимагає нового одягу. Внаслідок своєї заформалізованості ми знову пропонуватимемо якісь штампи (на кшалт фрака чи сарі), на що піде час, фінансування наукових праць, одержання наукових ступенів і вчених звань. Знов і знов все переглядатиметься — і так без кінця. А може, слід просто розуміти цей феномен таким, який він є, і постійно його пристосовувати до тих відносин, що виникають у суспільстві в той чи інший проміжок часу?

Надійшла до редколегії 10.12.05

О. Крупчан, член-кореспондент АПрН
України

Основні напрями вдосконалення приватного права України у світлі адаптації до стандартів Європейського Союзу

У сукупності актуальних завдань на шляху реалізації проголошеного стратегічного курсу України на євроінтеграцію одним із ключових є забезпечення транспарентності правової системи нашої держави з *acquis communautaire* Європейського Союзу.

Правова система ЄС об'єктивно сформувалась як поліструктурна система, органічно пов'язана з принципами та механізмами міжнародного публічного права та правових систем країн-членів, але одночасно є дистанційованою від них, що зумовлює її визнання *sui generis*.

Особливістю процесу адаптації законодавства України є не галузевий підхід, а виділення певних пріоритетних сфер, передбачених в Угоді про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, ратифікованій Україною у 1994 р. та чинній з 1998 р., Законі України від 18 березня 2004 р. за № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Плані дій Україна-ЄС на 2005–2007 роки.

Зазначені сфери мають приватноправовий (законодавство про компанії, інтелектуальна власність) або комплексний характер (фінансові послуги), які в системі з публічно-правовими механізмами відіграють ключову роль у формуванні економічної складової громадянського суспільства.

З інституційного погляду динаміка й якість процесів адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу залежать від рівня координованості дій органів державної влади, в системі яких ключова роль відводиться Міністерству юстиції України, у складі якого на базі ліквідованого Центру європейського та порівняльного права створено Державний департамент з питань адаптації законодавства як урядовий орган державного управління.

Важливо зазначити, що цивільним законодавством України з прийняттям Цивільного Кодексу України значною мірою вже враховано положення актів законодавства Європейського Союзу, спрямованих на уніфікацію та гармонізацію законодавств країн-членів ЄС. Ця визначна для нашої країни подія створює передумови для потужного інтелектуального поштовху, спрямованого на подальший розвиток як цивільного законодавства, так і вітчизняної цивілістичної науки.

ЦК України працює в особливих умовах, які характеризуються тим, що поряд з його нормами діють норми Господарського кодексу України, які створюють колізії та до певної міри нівелюють положення і надбання «малой конституції громадянського суспільства». Це серйозна проблема розвитку цивільного законодавства України з огляду на необхідність його адаптації до цивільного законодавства Європейського Союзу, яка вимушено зводиться до необхідності знаходження як в теорії, так і на практиці механізмів оптимальної реалізації положень цих двох кодексів.

Проте, враховуючи наявність рудиментів колишнього «соціалістичного» права в нинішній системі права України в той час, коли адекватним для неї має бути соціальне право, особливості перехідного періоду до справді ринкової економіки і громадянського суспільства, реалії існування і дії цих двох законодавчих актів, слід вважати основною метою

нормотворчої діяльності та її наукового супроводу аналіз і врахування практики реалізації (зрозуміло, що як позитивної, так і негативної) перш за все приватноправових норм, які містять ці кодекси.

Не виключено, що у майбутньому в Україні основну приватноправову сферу суспільних відносин регулюватиме лише один кодифікований законодавчий акт — ЦК України, що мало б виключно позитивне значення для як правореалізації фізичними та юридичними особами, так і правозастосовної діяльності юрисдикційних органів.

На сучасному ж етапі для нашої держави актуальним є розв'язання проблем, існування яких зумовило включення до Плану дій Україна-ЄС одного із положень, яким безпосередньо передбачено необхідність «усунення невідповідностей між Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України».

З метою забезпечення реалізації напрямів економічної політики України та вдосконалення механізмів регулювання приватноправових відносин постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2005 р. за № 324 «Про заходи щодо виконання у 2005 році Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Назустріч людям”» передбачено необхідність розробки значної кількості проектів законів, на особливу увагу серед яких заслуговують такі:

— «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в частині визначення єдиного порядку регулювання операцій лізингу в Цивільному, Господарському кодексах та відповідних законах України з питань фінансового лізингу, розширення участі банків у лізингових операціях та удосконалення системи нагляду за суб'єктами лізингу»;

— «Про внесення змін до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців” в частині приведення цивільного законодавства та законодавства України про господарські товариства у відповідність до вимог *acquis communautaire*»;

— «Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;

— «Про державні акціонерні товариства»;

— «Про внесення змін до Закону України “Про господарські товариства” з метою підвищення рівня захисту прав міноритарних акціонерів»;

— «Про внесення змін до Закону України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” з метою розширення можливостей інвестування венчурних інвестиційних фондів»;

— «Про похідні фінансові з цінних паперів інструменти (деривативи)» тощо.

Невід'ємною складовою стратегічного курсу нашої держави на європейську інтеграцію є набуття повноправного членства у Світовій організації торгівлі, яка суттєво впливає на взаємодію держав та суб'єктів транскордонної комерційної діяльності в рамках глобальної економічної системи та виконує відповідно до ст. III Маракешської Угоди про заснування СОТ такі основні функції:

— сприяння виконанню Угоди про заснування СОТ та багатосторонніх угод системи ГАТТ/СОТ;

— забезпечення реалізації Домовленості про правила та процедури, що регулюють вирішення спорів між державами-членами даної міжнародної організації;

— забезпечення механізму спостереження за торговою політикою.

В цілому правовий масив СОТ має на меті регулювання на багатосторонній основі більшість найважливіших відносин у сфері міжнародної торгівлі: застосування режиму найбільшого сприяння та національного режиму, тарифних та нетарифних заходів, захисних заходів та преференцій при торгівлі товарами і послугами, додержання торгових аспектів прав інтелектуальної власності та інвестиційних заходів тощо.

Однією із ключових проблем, яка ускладнює процес гармонізації законодавства України до вимог системи багатосторонніх Угод цієї міжнародної організації й усвідомлення сутності принципів та норм СОТ суб'єктами публічного та приватного права, є застосування складного термінологічного апарату, призначеного для забезпечення розвитку міжнародної торгівлі між країнами всіх континентів з різними правовими та економічними системами.

З метою сприяння реалізації економічної політики держави в складних умовах трансформаційного періоду існує нагальна необхідність у розробці англійсько-українського словника термінів Світової організації торгівлі, який є важливим для використання в роботі органів законодавчої, виконавчої і судової влади, громадських організацій та сприяння адаптації вітчизняних суб'єктів підприємництва до конкурентного середовища, що сформується після вступу України до СОТ.

Одним із основних стандартів європейського права є визнання й застосування принципу верховенства права. Конституція України також визнає цей принцип і будеється на ньому, але головним завданням розвитку законодавства, в тому числі цивільного, як і Української держави на шляху просування до ЄС, є не лише визнання верховенства права, а і його універсальна реалізація.

Розвиток цивільного законодавства України у світлі стандартів Європейського Союзу має забезпечити мінімізований рівень втручання держави у

діяльність приватних осіб, у тому числі в сфері бізнесу, ефективність реалізації корпоративних прав, режиму банкрутства, ефективну діяльність незалежного фінансового сектору економіки, належну реалізацію і захист прав власності як національних, так й іноземних інвесторів, що має сприяти економічному зміцненню України на основі інноваційної моделі розвитку.

Надійшла до редколегії 25.12.05

В. Крижна, доцент НЮА України

Право на товарні знаки в Єдиному економічному просторі

Інтеграційні процеси в економіці, які відбуваються у світі, переслідують мету усунення перешкод при переміщенні товарів і послуг, капіталу і робочої сили. Найбільш відомою подією у цій сфері стало укладення Генеральної угоди по тарифах і торгівлі (ГАТТ) та створення Всесвітньої торгової організації (ВТО). На сьогодні Європейське Співтовариство (ЄС) є наглядним прикладом подолання суперечностей, що виникають на шляху вільного руху товарів.

Хоча деякі країни СНД, зокрема Україна і Російська Федерація, проголосили курс на європейську інтеграцію і висловили намір приєднатися до зони вільної торгівлі ЄС, це не завадило їм досягти згоди про створення Єдиного економічного простору (ЄЕП). Більш того, в Заяві Верховної Ради України від 22 травня 2003 р. «Про формування Єдиного економічного простору України, Республіки Беларусь, Російської Федерації, Республіки Казахстан» зазначається, що формування ЄЕП має здійснюватися у формах і межах, що не повинні суперечити курсу України на європейську й євроатлантичну інтеграцію та мають сприяти її якнайшвидшому вступу до Світової організації торгівлі. Росія, Україна, Беларусь і Казахстан 1 вересня 2003 р. уклали Угоду про формування Єдиного економічного простору.

Можна дискутувати відносно доцільності зазначеного кроку, відповідності його Конституції України, норми якої забороняють укладення міжнародних договорів, які не узгоджуються з Основним Законом України¹, говорити про певну зміну курсу, однак оскільки такі дії вчи-

¹ Див.: Орлов Н., Сеседа С. Правовой статус Единого экономического пространства // Юрид. практика. – 2003. – № 41. – С. 4.